Köşe Bucak Börtü Böcek

Yazan
Sibel Sonmaz

Çizen
Halime Keskin

Merkezefendi mahallesi Yeniçiftlik yolu 1/1 Zeytinburnu İstanbul 34015
telefon 0212 664 41 55 . gsm 0533 206 23 38
www.ztbb.org . bilgi@ztbb.org
www.kosebucakbortubocek.net

Proje Danışmanlığı:
Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi

SÖZ DANIŞMANLIK
info@sozdanismanlik.com
www.sozdanismanlik.com

HALİME KESKİN
halimekeskin@gmail.com
www.hallice.com

SEÇİL OFSET
100. Yıl Mah. Matbaacılar sitesi 4.cad
No:77 Bağcılar - İstanbul

O sabah balkonumun kapısı küçük bir esinti ile açılıverdi. Annem söylenerek odama girdi:

"Bu bahçe merakın yüzünden kapını açık unutuyorsun. Hasta olacaksın."

Hiçbir şey söylemedim. "Bu kokuları duyup da hasta olabilir mi insan?" desem alacağım cevabı biliyordum:

"Hangi kokuları?" diyecekti.

Evet, ne annem ne de babam çiçeklerin kokusunu alamıyordu. Makarnanın sosundaki fesleğenin tadını fark edemiyorlar, reçelin gülden mi kayısıdan mı yapıldığını anlayamıyorlardı.Üstelik bütün yetişkinler aynı durumdaydı.

"Acaba annem her zaman mı böyleydi? Çocukluğunda büyükannemle birlikte kuruttuğu nanenin keskin kokusunu duymamış mıydı?"

"Duymuştu!" dedi bir ses.

"Kim konuştu? Kim var orada?"

"Soru sordun, ben de cevap verdim. Neden bağırıyorsun?" dedi aynı ses.

İşte minik mavi arkadaşımla böyle tanıştım.

"Ama sen bir böceksin! Nasıl konuşabilirsin?" diye sordum.

"Teessüf ederim. Bana böcek demen çok kaba bir davranış.

"Adım Yusufçuk!" dedi.

"Nasıl yani? Hem konuşabiliyorsun, hem de bir ismin mi var?" dedim.

"Bu insanlar tuhaf yaratıklar! Sadece kendilerinin nefes aldığını, yemek yediğini, mutlu olduğunu, üzüldüğünü, konuştuğunu; yani bu dünyada yalnız kendilerinin yaşadığını zannediyorlar" diye cevap verdi. "Sadece ben değil, bütün bitkiler ve hayvanlar konuşabilir. Sen anlamıyorsun diye bu gerçeği nasıl inkâr edebilirsin?" diye ekledi.

Evet, arkadaşım biraz tuhaftı; onunla konuşabilmek yeterince garip ve bir o kadar da zordu. Ama aramızda kalsın, söylediği, daha doğrusu vızıldadığı her şey çok doğruydu.

"Ne yani, benim fesleğenim de konuşuyor mu?" dedim şaşkınlıkla.
"Elbette! Güzel bir makarna için eşsiz bir lezzet
yaratabileceğini söylemiyor mu?"
"Madem öyle neden anlamıyoruz bunu?" diye sordum.
"Ne yazık ki bir hastalığa yakalanmışsınız" dedi.
"Ne hastalığı?"
"Hissedememe hastalığı"

"Hıh! Hiç böyle bir hastalık duymadım" dedim kızarak.
"Aslında yok. Ben uydurdum bu ismi" dedi gururla.
"Hiçbir şey bilmiyorsun işte!" dedim daha da kızarak.
"Senin annen baban da diğer anne babalar gibi güzel kokuları duyamıyor, güzel tatları alamıyorlar değil mi?" diye sordu.
"Evet ama..." diyecek oldum.
"Çiçekleri, ağaçları hatta renkleri bile göremiyorlar" dedi.
"Evet, ama..." dedim.
"Peki, onları bir çiçeği okşarken gördün mü?" diye sordu.
"Hayır, görmedim" diyerek teslim oldum.
"Tamam, işte onlar hissedememe hastalığına yakalanmışlar!" dedi bir bilim adamı edasıyla.

Bu gerçeği kabul ettikten sonra Yusufçuk'la kafa kafaya verip uzun uzun düşündük. Daha doğrusu o benim kafama kondu, birlikte düşündük.

"Peki, bu hastalığa neden yakalandılar?" diye sordum üzgün üzgün.

"Bence unuttular" dedi Yusufçuk.

"Neyi?"

"Kokuyu, tadı, rengi, dokunuşu..."

"Ama neden?"

"Uzun süre yeşil görmeyen insan yeşili unutmaz mı?"

"Unutur herhalde."

"Uzun süre lavanta kokusu duymayan insan bu kokuyu unutmaz mı?"

"O halde yeniden hatırlatalım. Eşsiz görünen, nefis kokan, lezzetli olan bütün güzellikleri çoğaltalım. Annem, babam ve hiçbir yetişkin görmezden ve duymazdan gelemez o zaman" dedim sevinçle.

"Ama nasıl?"

"Nasıl?" sorusunun cevabını bulmak o kadar kolay olmadı. Tam umutsuzluğa kapılmıştım ki, tavan arasında büyükannemin eski eşyasını karıştırdığım o gün her şey değişti.

"Yusufçuk, koş! Hadi hemen benimle gelmelisin!"
diye bağırdım heyecanla.
"Bu insanlar çok garip demiştim değil mi? Bana koş diyor, nasıl koşacaksam!"
diye söylendi Yusufçuk.
"Tamam, hadi uç! Sana birşey göstermeliyim" diye ısrar ettim.
"Dur biraz, şu sineği de yakalayayım."
"Uç dedim!"
"Uçtum işte, ne göstereceksin?"
"Aradığımız cevap büyükannemin ceviz sandığında!"
"Ceviz sandığı mı? Küçücük bir ceviz sandığından olsa olsa incir çekirdeğini doldurmayacak bir cevap çıkmıştır"
dedi Yusufçuk hayal kırıklığıyla.
"Hayır akıllım! Ceviz ağacından yapılmış bir sandık bu.
İçinde bir defter buldum" diyerek defteri gösterdim.
"Şey, ben okuma yazma bilmiyorum ki..." dedi utanarak.
Yusufçuk ile defteri karıştırmaya başladık.
İlk sayfasında şunlar yazıyordu:

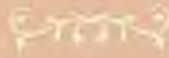
Bitkiler bize sunulmuş en renkli, en zengin armağanlardır. Dünya onlarla soluk alıp verir, güneş zengin ışığını onların yapraklarından bize gönderir. Onlar olmasalardı, bu kadar çok koku, renk ve tat olabilir miydi?

Defterin ikinci sayfasında bir bitki resminin üzerine şöyle yazılmıştı:

"Bazı bitkilerin yaprakları, bazılarının da kökleri, kabukları, tohumları, sapları ve soğanları yararlıdır. Kökler besini bir pipet gibi çeker, yaprağa gönderirler. Çiçekler meyveye dönüşür, meyveler toplanmazsa tohuma... Tohum, eşsiz özleri içinde saklayan bir hazine sandığıdır."

İşte büyükannem bize cevabı burada söylüyordu:

"O hazine sandığı
toprağa gömülürse,
çeşit çeşit güzellikte
başka bitkiler doğurur
yeryüzüne..."

Önce tohum bulmalı, sonra toprağa gömmeliydik.

Büyükannemin verdiği ipucu ile yolculuğumuz başladı. Tohum bulmak zannettiğim kadar kolay olmadı. Hangi bitkiyi nerede bulacağını bileceksin önce. Bazıları yanı başımızdaydı, bazılarını ararken uzun uzun yürümek zorunda kaldık. Bazen kocaman bir ağaç aradık, bazen de minicik bir ot.

Çekirdeği tohum olanlar: Şeftali, Vişne, Domates, Biber

Uçarak yayılan tohumlar: Karahindiba, Kanaryaotu, Andızotu, Kediotu

Meyvesi tohum olanlar: Ceviz, Fındık, Kestane, Rezene

Yolculuğun sonunda tohum sepetimizde yüzlerce tohum birikti.
Kelebekler, arılar, böcekler, kuşlar, sincaplar ve rüzgâr bize yardım etti.
Onlarla birlikte saçtık tohumları dört bir yana...

Rüzgâr uçabilenleri aldı, kuşlar kanatlarına yapışanları...
Kelebekler ve böcekler minicik ayakları ile taşıdılar.
Sincaplar, kargalar hiç durmadan çalıştılar;
tohumları ormanların verimli topraklarına gömdüler.
Çalışkan arılar çiçekten çiçeğe polen taşıdılar.

Yolculukta çok şaşırtıcı şeyler öğrendim. Bitkilerin, insanlar var olmadan önce dünyada olduklarını mesela. İnsanlar, bitkilerin beslediğini, iyileştirdiğini, güzelleştirdiğini, iyi hissettirdiğini fark etmişler. Onları evlerine, sofralarına, kısacası hayatlarına almışlar. Bitkiler de cömertçe sunmuşlar kendilerini. Yiyecek, ilaç, eşya, elbise, koku... olmuş; lezzet, sağlık, güzellik ve mutluluk vermişler. Ben de bitkileri keşfettikçe neler söylediklerini anlamaya başladım. Gördüğüm her bitkiye ot deyip geçmeden önce onu tanımaya çalıştım. Yolculuğumuzu sana anlattığımda onları sen de tanımaya başlayacaksın.

Bu arada henüz tanışmadık. Benim adım Çiçek!

Tohum aramaya ıhlamur ağacından başladık. Onu bir köy meydanında bulduk. Dallarının altında buluşan insanlar tatlı tatlı sohbet ederken, o yapraklarının hışırtısı ile sohbete eşlik ediyordu. Bizi görünce sevinçle salındı, pervane çiçeklerini mutlulukla gönderdi.

Ihlamur: Çiçeklerimle koku ve sağlık veririm. Dallarım masa, sandalye olur. Kabuğumdan ip yapılır, kumaş olurum.

Serçe: Öksürmeye başlar başlamaz annen bir ıhlamur çayı yapar sana, mışıl mışıl uyursun.

Rüzgâr: Ihlamurun pervaneye benzeyen çiçekleri saçlarıma takılır, birlikte oradan oraya dolaşırız. Çok beğendiği bir yer olursa iner, oraya yerleşir.

Kahve ağacını bir cam evde bulduk. Sıcak ülkelerde yetiştiği için bizim topraklarımızda misafir olduğunu söyledi. Biliyorsun, misafir çok iyi ağırlanır ve rahat etmesi için her şey yapılır. Kendini evinde hissetmesi için camdan, sıcak bir ev yapmışlar ona. Adı da Sera! Tohumlarını verirken o da bizim kadar heyecanlıydı.

Kahve Ağacı: Hoş kokulu beyaz çiçekleri, küçük kırmızı meyveleri olan bir ağacım ben. Meyvelerimin içindeki çekirdekler kavrulur, öğütülür ve kahve haline getirilir. "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır" denir. İçenin uykusu kaçar, gözü açılır, keyfi yerine gelir. O keskin kokulu, kapkara sıvının bir ağacın meyve-çekirdeklerinden elde edildiğini hayal bile edemezdin değil mi?

Uğur Böceği: Kahve ağacının meyveleri arasında beni görebiliyor musun? Hani, eline konarım, "uç uç böceğim, annen sana terlik, pabuç alacak" dersin, mutlu ol diye inanmış gibi yaparım ve uçarım.

Fesleğeni bulmak zor olmadı.
Çiçeklerindeki tohumları avucumuza dökecek kadar cömertti.

Fesleğen: Bana dokunulur dokunulmaz etrafa kokum yayılır. Makarnana, salatana lezzet verir, mideni rahatlatırım. Hindistan'da, kötülüklerden koruduğuma inanıldığı için her yer benimle donatılır. "Sivrisinekler sevmiyor seni" diyorlar, bilmem aslı var mıdır?

Sivrisinekler: Fesleğeni nasıl sevelim? Dayanılmaz kokusunu duyduğumuzda kaçacak en sivri deliği ararız.

Kekiği bir dağ başında bulduk. Çimenlerin arasında kaybolmuştu. Çiçeklerinden aldığımız tohumları sepetimize doldurduk.

Kekik: Pembe-mor çiçeklerimi güneşe çeviririm. Güneşin en güzel enerjilerini alır insanlara veririm. Yapraklarım şifa ve lezzet verir. Öksürürken bir bardak sıcak kekik çayı ne güzel gelir!

Tavşan: Gezdiğim çayırlar mis gibi kekik kokar. Kekik kokusu bana yuvamı hatırlatır. Sen de güzel şeyler hatırlamak istersen, ailenle pikniğe gittiğin sıcak bir yaz günü kekik topla, gölgede kurut, küçük bir bez torbaya doldur. Odana astığın bu torba, o güzel günü sana geri getirecektir.

Ekinezya da tıpkı kahve ağacı gibi misafirimizdi. Çok uzaktan gelmişti. Tohum topladığımızı duyunca "beni de alın" diye seslendi. Onu görünce çok şaşırdık. Bu kadar güzel çiçekleri olan bir bitki kime iyi gelmezdi ki!

Ekinezya: Kuzey Amerika'da yetişirim. Bir süs bitkisi gibi görünüyorum ama insanlara şifa verir, onları güçlendiririm.

Kelebek: Kanatlarım ekinezyanın üstünde daha da güzel sanki.

Papatya, çimenlerin arasında, üstüne basılmasından korkmayacak kadar cesurdu. Tohumlarından o kadar çok verdi ki! Sarı-beyaz çiçekleri ile aniden ortaya çıkıp baharı müjdelemek istiyordu.

Papatya: Soğuk geçen bir kışın ardından, karlar erir erimez çıkarım topraktan. Bir demet papatya görüp de mutlu olmayan var mıdır? İnsanlar o kadar çok severler ki beni; çay yapıp içer, suyumu saçlarına sürer, yüzlerini yıkarlar... Karnı ağrıyan bebekler papatya çayı ile rahatlar.

Nane, mis gibi kokusuyla kendisi çağırdı bizi. Midem bulandığı zaman hemen bir nane kaynatırdı büyükannem. İçine de limon kabuğu koyardı. Yusufçuk'un dediği gibi "hissedememe hastalığı" varsa, naneden daha iyi şifa olmaz diye düşünüp sepetimize bir sürü nane tohumu doldurduk.

Nane: Keskin kokumla çorbaları güzelleştiririm. Çiçeklerim açmadan önce toplanmalı, demet halinde bağlanmalı, gölgelik bir yere asılıp kurutulmalıyım. Bakmayın öyle sade göründüğüme! Büyük tarihçi Heredot bile en çok beni anlatır bitkiler arasında...

Çiğnediğin sakızdaki nanenin seni nasıl ferahlattığını hatırlıyor musun?

Dere tepe gezdiğimize değdi. Uzun uzun aradıktan sonra lavantayı bulduk. Mor çiçeklerinde sakladığı tohumlarını sevinçle verdi. Öyle güzel kokuyordu ki, yanından ayrılmak istemedik.

Lavanta: Baharda çalı gibi göründüğüm için kimsenin dikkatini çekmem. Sabırla çiçeklerimin büyümesini beklerim. İnatla başlarını gökyüzüne ve güneşe uzatır çiçeklerim. Açmaya başlar başlamaz, yanımdan geçen herkesin gözlerine ve burnuna takılırım. Rüzgâr kokumu uzaklara dağıtır. Kurutulmuş çiçeklerim çekmecelere, çamaşırların arasına konur. Sakinleştirir, rahatlatır, tatlı tatlı uyuturum. Sen de rahat uyumak istersen, yastığının kenarına lavanta kesesi koyabilirsin.

Arı: Kanadımdan kuyruğuma dek sürdüğü enfes kokuyu duyabiliyor musun? Kimse duymasın ama çiçekler içinde en sevdiğimdir lavanta. Balıma lezzet katar.

Bir yol kenarında rastladık ebegümecine.Her yerde büyüyebildiğini görünce sevindik. O da sepetimizdeki yerini seve seve aldı.

Ebegümeci: Mor çizgili pembe çiçeklerime bakanlar benim sadece çayırları süslemek için büyüdüğümü düşünebilirler ama ben insanlara yemek ve şifa olurum. Yiyeceği kalmayan bir köylü beni gördüğünde ne çok sevinir! Günde bir kaşık yiyebilseniz benden, öyle faydalı olur ki!

İsmi yüzünden hep siyah bir ot aradık. Yanından geçip gidiyorduk ki, gözümüze takıldı. Sevindi torbamızdaki tohumları görünce, "birgün beni yine çocukların toplayacağını biliyordum" diye. Tüylü toplar halindeki tohumlarından kocaman bir demet yaptık. Üfleyip dağıtmak için rüzgârla birlikte...

Karahindiba: Nerede bir ot varsa beni de aralarında görebilirsin. Hindistan'dan geldiğim söylense de hiç yer seçmem, her yerde büyüyebilirim. Karaciğerin dostuyum.

Solucan: Bazı tohumları ben çekerim toprağın içine. Ama karahindiba tohumlarını üfleyerek uçurmak rüzgâra ve çocuklara düşer...

Onu bulmak için bir sürü ada dolaştık. Denizi seven adaçayını denize bakan bir tepede bulduk. O da diğer arkadaşları gibi hemen anladı niyetimizi.

Adaçayı: Yaz aylarında güneşten topladığım enerjiyi ne yapıyorum dersin? Kış geldiğinde içini ısıtmak ve acıyan boğazını rahatlatmak için yapraklarımda biriktiriyorum. Üstüme dökülen sıcak su o yüzden güneş rengine dönüşüveriyor. Bir dilim de limon geliyor yanıma. İçer içmez ısınıyor çocuklar. Onlar iyi olunca ben de iyi oluyorum.

Örümcek: Biz örümcekler böceklerle besleniyoruz.
Hemen kızma bana!
Keşke ben de senin gibi beslenebilseydim o nefis bitkilerle.
Sessiz ol, adaçayının güzel çiçeklerine kurduğum ağıma bir arı yaklaşıyor.
Ne yapayım, o da adaçayını çok seviyor.

Biber gibi bir sebze ararken bir çalılık "biberiye benim" diye seslendi. Kayaların arasında ilk bakışta fark edemediğimiz biberiye, mavi çiçekleriyle pek güzeldi. Bize bolca tohum verdi.

Biberiye: Benim dallarımla süsleyebilirsin evini. Keskin kokulu yapraklarım yemeklere, salatalara lezzet verir; ağrılara iyi gelir.

Kırkayak: Romatizmalı kırk tane bacağımın ağrısını biberiye yağı dindirir.

Elma, erik, kayısı, kiraz, şeftali... Dut niye yok, onu da almalıyız sepetimize.

Dut Ağacı: Hem lezzetli, hem de besleyiciyim. Ak da olur meyvelerim, kara da. Benimle yapılan reçellerin, marmelatların, pekmezlerin tadı bambaşkadır. Beni seven çocukların yanakları al aldır.

İpek böceği: Dut yapraklarını yiyerek ipek kozalar dokuyan bir dokumacıyım ben.

Okaliptus ağacını çok dikkatli aradık. Bataklıkları sevdiği için basacağım yere iyi baktım. Keşke ben de Yusufçuk gibi uçabilseydim. Sonunda onu bulduk. Tohumlarını sepetimize doldurduk.

Okaliptus: Aslında Avustralya'dır memleketim, ama başka ülkelerde de yetişirim. Sıtma hastalığını yapan sivrisinekler bataklıkları sever ama benden korkarlar. Benim diğer adım da "bataklık kurutan"dır. Yapraklarımın içindeki ferahlatıcı öz ile, burnu tıkanan, boğazı ağrıyan, öksüren, midesi bulanan çocukları rahatlatırım.

Sıtma nedir bilmem, ben bu ağacın yapraklarının tadını seviyorum.

Yusufçuk çörekotu arayacağımızı söylediğinde karnının acıktığını düşünmüştüm. Dallarından çörek sarkan bir bitki arayacağımızı hayal etmiştim. Bu kadar güzel olabileceğini tahmin etmemiştim. Tohumlarını verirken şunları fısıldadı:

Çörekotu: Güzel, mavi çiçeklerim tohum torbasına dönüşür, küçük siyah tohumlarımı burada saklarım. Lezzet katmak için çöreklerin, böreklerin, poğaçaların, ekmeklerin üzerine serpilirim. Eğer tohumlarımdan yersen sana güç veririm.

Ateş böceği: Ben geceleri adeta ateşler yakarak gezerim, ama çörekotu gibi çörek üstünde fırın ateşine girmeye cesaret edemem.

Isırgana dere kenarında rastladık. Tohumlarını alırken biraz kaşındık.

Isırgan: "Dokunmayın bana!" dedim dinlemediniz. Isırdım, acıttım, kaşındırdım; vazgeçmediniz. "Yemesi şifadır" dediniz. Ben de buğdayın, marulun, maydanozun, soğanın yanında, hatta saksılarınızın içinde bitiverdim.

Çekirge: Bir sıçradım, iki sıçradım, üçüncüde yine yakalandım ısırgana.

Yolculuğumuzu anlattım sana. Peki, ya sonrası mı?
Büyükannemin ne dediğini hatırladın mı?
***"O hazine sandığı toprağa gömülürse,
çeşit çeşit güzellikte başka bitkiler doğurur yeryüzüne..."***

Toprağa gömdüğümüz tohumlar, çeşit çeşit bitkilere dönüştüler.
Sürünen, tırmanan, patlayan, uçan, koku veren, doyuran, yağ veren, bal yapan,
çay olan, ilaç olan, ağrı kesen, yara iyileştiren, boyayan,
güzelleştiren nice zenginliklere...

Ektiğimiz bütün tohumlar şimdi Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi'nde...
Bu bahçeyi mutlaka görmelisin!

Herbaryum-Laboratuvar

Sağlık Araştırmaları Merkezi

Zeytinbumu Tıbbi Bitkiler Bahçesi'nde yapılacak çok iş var. Sen de benim gibi bilmece çözmeyi seviyorsan cevapları bul ve bitkilerin etiketlerini doldur.

Herbaryum-Laboratuvar

Sağlık Araştırmaları Merkezi

Sera

Artık bitkilerin sözcüklerini sen de duyabiliyorsun.
Hangi bitki ne söylüyor,
birer cümle yazabilir misin?

Kazlıçeşme mahallesi Abay caddesi 165 Zeytinburnu İstanbul
0212 413 11 11
www.zeytinburnu.bel.tr

Bu kitap,
Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi Köşe Bucak Börtü Böcek Ekoloji Yaz Okulu
için hazırlanmıştır.

köşebucakbörtüböcek
ekoloji yaz okulu

hallice

ISBN